

Målnummer: Ö1252-96 **Avdelning:**

Domsnummer:

Avgörandedatum: 1996-10-29

Rubrik: Konkursförvaltare har vid sidan av arvode enligt taxa erhållit ersättning för kostnader avseende telefaxsändningar, porto och fotokopior.

Lagrum:

- 17 kap. 1 § konkurslagen (1987:672)
- 2 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207)

Rättsfall:

REFERAT

Stormex Förvaltnings AB försattes i konkurs av Stockholms TR d 25 aug 1994. Konkursförvaltaren, advokaten L.W. anhöll i skrift till TR:n d 6 dec 1995 att konkursen skulle avskrivas enligt 10 kap 1 § KL. Han ingav redovisning enligt 13 kap 2 § 3 KL och yrkade arvode för sitt arbete enligt taxa med 7 700 kr samt ersättning för kostnader med 1 188 kr.

TR:n (tingsnotarien Lillienau) anförde i beslut d 9 jan 1996: Eftersom tillgångarna inte räcker till betalning av konkurskostnaderna och annan skuld som boet har ådragit sig, skrivs konkursen av enligt 10 kap 1 § KL.

Av yrkad kostnadsersättning avser 830 kr kostnader för telefon, fax, porto och kopior. Av förarbetena till konkurslagen framgår att förvaltarens kostnadsersättning skall utgöra ersättning för direkta utlägg eller motsvara särskilda kostnader för förvaltaren inom ramen för uppdraget. Ett exempel på detta är utlägg för nödvändiga resor eller kostnader för arkivering av gäldenärens redovisningshandlingar (prop 1986/87:90 s 374). TR:n finner att kostnader för telefon, fax, porto och kopiering får anses ingå i hållandet av advokatverksamhet och skall som sådan täckas av ersättning för arvode till förvaltaren.

TR:n fastställer förvaltarens arvode till 7 700 kr varav 1 540 kr utgör mervärdesskatt. Med hänsyn till vad som ovan angetts fastställer TR:n kostnadsersättningen till 358 kr.

L.W. överklagade i Svea HovR och yrkade att HovR:n skulle tillerkänna honom ersättning avseende kostnader för telefax, porto och kopior med sammanlagt 830 kr samt fastställa att kostnaderna skall utgå ur konkursboet och ersättas av staten.

HovR:n (hovrättslagmannen Zachrisson, hovrättsrådet Grobgeld och tf hovrättsassessorn Abrahamsen, referent) anförde i beslut d 22 febr 1996: Skäl. I 14 kap 1 § 1 st KL (1987:672) anges vad som avses med konkurskostnader. Lagrummets första punkt upptar arvode och kostnadsersättning till förvaltare.

I proposition (prop 1986/87:90) till ny konkurslag uttalar föredragande departementschefen i anslutning härtill bl a följande (s 374). Vad som rätteligen skall betraktas som arvode respektive omkostnad torde som regel inte vålla några större problem. Allmänna kontorskostnader ingår i arvodet. Ersättning för omkostnader skall utgöra gottgörelse för direkta utlägg eller motsvara de särskilda kostnader som förvaltaren har inom ramen för

uppdraget. Ett exempel härpå är utlägg för nödvändiga resor.

Om en konkurs skrivs av enligt 10 kap 1 § KL tillämpas den taxa som Domstolsverket bestämt för arvode till förvaltaren på grundval av en timkostnadsnorm som beslutas av regeringen, 14 kap 4 § 3 st KL jämfört med 44 § konkursförordningen (1987:916). Denna taxa fastställs bl a med hänsyn till den genomsnittliga kostnaden per timme för advokatverksamheten (jfr SOU 1977:29 s 244). - Domstolsverkets föreskrifter om Konkursförvaltartaxa (DVFS 1995:10, B 61) innehåller inte några närmare föreskrifter om vilka kostnader som skall ingå i arvodet.

Det förekommer även taxor inom området för den allmänna rättshjälpen. Punkt 4 i Domstolsverkets föreskrifter om Taxa för gemensam ansökan om äktenskapsskillnad (DVFS 1995:9, B 33) anger bl a att taxebeloppen avser ersättning för allt arbete i målet; genom taxebeloppen ersätts även normala kostnader för telefon, fotokopiering m m.

Mot denna bakgrund anser HovR:n att det inte framgår av utredningen att de ifrågavarande kostnaderna för telefax, porto och kopior är så betydande eller annars till sin natur sådana att de får jämföras med sådana särskilda kostnader som inte bör anses ersätta inom ramen för den fastställda taxan avseende arvode åt konkursförvaltaren.

Slut. HovR:n lämnar överklagandet utan bifall.

L.W. överklagade och yrkade bifall till sin i HovR:n förda talan. Riksskatteverket bestred ändring.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Söderlind, föreslog i betänkande att HD skulle meddela beslut som, efter en redogörelse för målets handläggning vid TR:n och HovR:n samt för parternas utveckling av talan, upptog följande: Skäl. När en konkurs, där staten är sökande, avskrivs enligt 10 kap 1 § KL (1987:672) skall konkurskostnaderna betalas av staten, i den mån de inte kan tas ur konkursboet (14 kap 2 och 3 §§). Med konkurskostnad avses arvode och kostnadsersättning till förvaltare (14 kap 1 § 1 st 1). Arvodet till förvaltare skall enligt 14 kap 4 § 3 st bestämmas enligt taxa som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Enligt 44 § konkursförordningen (1987:916) skall taxan fastställas på grundval av en timkostnadsnorm som beslutas av regeringen.

Det framgår inte av ordalydelsen i konkurslagen hur gränsdragningen mellan arvode och kostnadsersättning till förvaltare skall göras. Vägledande avgöranden från HD i frågan saknas.

Med hänsyn till att bemyndigandet i 14 kap 4 § 3 st KL endast gäller att fastställa taxa för konkursförvaltarens arvode, och då konkurslagen skiljer mellan arvode och kostnadsersättning, bör det inte komma i fråga att avgöra den nu aktuella gränsdragningsfrågan med stöd av en tolkning av föreskrifterna i taxan eller regeringens beslut om timkostnadsnorm. I detta sammanhang kan nämnas att bemyndigandena att fastställa taxa för rättshjälpsbiträde (22 § 1 st rättshjälpslagen) och offentlig försvarare (21 kap 10 § 2 st RB) uttryckligen avser den ersättning biträdet respektive försvararen har rätt till enligt bestämmelserna, dvs för arbete, tidsspillan och utlägg.

I förarbetena till 1987 års konkurslag gjordes i specialmotiveringen till 14 kap 1 § 1 st 1 bl a följande uttalande beträffande vad som skall hänföras till arvode och kostnadsersättning.

"Att förvaltaren är berättigad till särskild ersättning för kostnad som uppdraget har medfört överensstämmer i sak med gällande ordning. Vad som rätteligen skall betraktas som arvode respektive omkostnad torde som regel inte vålla

några större problem. Allmänna kontorskostnader ingår i arvudet. Till arvode bör även ersättning för tidsspillan hänföras. Ersättningen för omkostnader skall utgöra gottgörelse för direkta utlägg eller motsvara de särskilda kostnader som förvaltaren har inom ramen för uppdraget. Ett exempel härpå är utlägg för nödvändiga resor. Också kostnader för arkivering av gäldenärens redovisningshandlingar kan vara att hänföra hit". (Prop 1986/87:90 s 374.)

Det framgår redan av ordvalet i propositionen att ytterligare slag av omkostnader kan bli föremål för särskild kostnadsersättning.

I specialmotiveringen till 14 kap 4 § uttalades bl a följande angående 3 st. "Den nu föreslagna bestämmelsen överensstämmer i huvudsak med 187 § 3 st KL. En skillnad är att taxan alltid är tillämplig när konkurser avskrivs (på grund av otillräckliga tillgångar) och inte som i dag bara i mindre konkurser."

Konkursförvaltaren har enligt 1987 års konkurslag samma informationsplikt mot bl a borgenärerna oavsett om konkursen kan antas avslutas med utdelning eller om tillgångarna inte räcker till konkurskostnaderna. Han skall således på begäran av borgenärer utan avgift tillsända dessa en kopia av förvaltarberättelsen (7 kap 15 § 2 st) och även i övrigt på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning (7 kap 9 §). Han har också oavsett konkursens omfång vissa andra skyldigheter som kan orsaka omkostnader. Han får t ex i allmänhet ha anledning att tillskriva banker m m för att efterforska eventuella tillgångar. Vidare skall bouppteckning som regel upprättas och tillställas rätten och tillsynsmyndigheten (7 kap 13 §).

Frågan huruvida de nu aktuella kostnaderna är att anse som allmänna kontorskostnader eller som särskilda kostnader som förvaltaren har inom ramen för uppdraget bör, då den anförda propositionen inte ger någon närmare vägledning i frågan och då det där angivits att förslaget på denna punkt i huvudsak överensstämmer med tidigare gällande ordning, ses mot bakgrund av vad som förut gällt.

Taxa för konkursförvaltare infördes med 1979 års ändringar i bl a 185 och 187 §§ 1921 års konkurslag (SFS 1979:340, prop 1978/79:105). Enligt 187 § 3 st skulle arvudet till förvaltaren i mindre konkurs, som avskrevs på grund av att tillgångarna inte räckte till betalning av bl a konkurskostnaderna, bestämmas i enlighet med taxa som fastställdes av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämde. Enligt första stycket samma bestämmelse skulle konkursdomaren i samband med avskrivningsbeslutet bestämma arvode till förvaltaren och ersättning för kostnad som uppdraget medfört. Det gjordes inte några uttalanden i förarbetena om vad som rätteligen skulle höra till arvode respektive kostnadsersättning. Härtill kommer att konkursförvaltaren i mindre konkurs hade en begränsad informations och utredningsskyldighet jämfört med vad som nu gäller.

Enligt 1921 års konkurslag i dess lydelse före 1979 års ändringar skulle konkursförvaltare inte tillsättas i konkurs där tillgångarna inte kunde antas räcka till betalning av konkurskostnaderna ("fattigkonkurs"). I stället förordnades en god man vars uppgift var att ta hand om gäldenärens bo och upprätta bouppteckning. Visade inte bouppteckningen att tillgångarna räckte till konkurskostnaderna avskrevs konkursen. Gode mannen hade rätt till gottgörelse; dock endast i den utsträckning kostnaderna härför kunde uttagas av den borgenär som gjort konkursansökningen. Den gode mannen hade, i jämförelse med en konkursförvaltare enligt 1987 års konkurslag i en konkurs som avskrivs på grund av att tillgångarna inte räcker till konkurskostnaderna, mycket begränsade arbetsuppgifter. Av störst betydelse i detta sammanhang är att han inte hade någon informationskyldighet gentemot annan än rätten.

En jämförelse får därför i stället, för att bli relevant, göras med vad som kan antas ha gällt för konkursförvaltare i ordinär konkurs enligt 1921 års konkurslag.

Den centrala bestämmelsen om konkursförvaltarens arvode, 82 §, hade, frånsatt att då stadgades förbud att räkna arvode efter tid, samma innehåll som den har i 1987 års konkurslag (14 kap 4 § 2 st). Det stadgades att arvodet inte fick "sättas till högre belopp än som med avseende å det arbete uppdraget krävt, den omsorg och skicklighet, varmed det utförts, samt boets omfattning må anses utgöra skälig ersättning för uppdraget". Förarbetsuttalandena i fråga om denna bestämmelse rörde i allt väsentligt frågor om det lämpligaste sättet att åstadkomma en sänkning av förvaltarnas arvoden.

I likhet med vad som gäller enligt 1987 års konkurslag för en konkursförvaltare i en konkurs vari utdelning förekommer bestämde inte konkursdomaren vilken ersättning för kostnader som skulle tillkomma konkursförvaltaren. Inte heller av 1921 års konkurslag framgick vilka omkostnader som var ersättningsgilla. Frågan om omkostnader behandlades endast med följande uttalande i förarbetena.

--- [det är] angeläget, att rätten av [arbets]redogörelsen kan inhämta, huruvida förvaltaren eller gode mannen tillgodoförts ersättning för utgifter. Har sådan ersättning tillgodoförts, skall dock rätten ej ingå i prövning av påföringens laglighet eller ersättnings belopp i samband med arvodets bestämmande utan först i händelse klander av slutredovisningen därtill föranleder." (NJA II 1921 s 519.)

Refererad rättspraxis saknas även beträffande frågan om ersättning för förvaltarens kostnader enligt 1921 års konkurslag. Welamson har emellertid i sitt standardverk, Konkursrätt, 1961 s 636, behandlat frågan. Han anför där bl a följande.

"Spörsmålet om gränsdragningen mellan arvode och omkostnader torde sällan ställas på sin spets i domstolspraxis. Ett hovrättsfall ger emellertid exempel på att ersättning för porto, telefonsamtal och expenser ansetts icke böra upptagas såsom arvode. Fasta kontorskostnader synes däremot, till den del de må anses belöpa på konkursen, i praktiken alltid ingå i arvodet. Vissa sådana kostnader upptagas stundom i arvodesräkningen såsom en särskild post, rubricerad "bokföring, bank- och postbesök" eller liknande. Resekostnader utgöra givetvis icke arvode, såvitt de utgöras av direkta utlägg. Något mera tveksam kan man kanske ställa sig till förvaltarens debitering av ersättning för användande av egen bil och av traktamenten. Sådana debiteringar synas dock i allmänhet betraktas såsom omkostnader. Också ersättning för tidsspillan synes på en del håll debiteras såsom omkostnad. Det riktiga och även vanligaste torde emellertid vara, att sådan ersättning ingår i arvodet."

I en not till det anmärkta hovrättsfallet om porto m m fortsätter Welamson.

"Säkerligen är denna ståndpunkt riktig. Att överhuvud delade meningar kunnat råda beror därpå, att dessa utgifter svårligen kunna i detalj verifieras och därför, om de betraktas såsom omkostnad, lätt undandraga sig varje effektiv kontroll och prövning."

Beträffande det sista ledet är att anmärka att skälet till att posten då lätt undandrog sig varje effektiv kontroll och prövning, var att dåvarande rättens ombudsman (som nu motsvaras av tillsynsmyndigheten) visserligen hade att granska och yttra sig över slutredovisningen, men - till skillnad från vad som senare kommit att gälla - själv saknade rätt att klandra denna. Rättens ombudsman kunde då bara åstadkomma rättelse om han kunde övertala någon borgenär att klandra slutredovisningen.

Det måste antas att Welamsons nu återgivna uttalande, som står oemotsagt i doktrin och refererad rättspraxis och som är det enda som mera detaljerat rör förhållandet mellan förvaltarens arvode och kostnadsersättning, var känt såväl vid tillkomsten av konkursförvalartaxan år 1979 som vid tiden för tillkomsten av 1987 års konkurslag.

I denna belysning kan departementschefens uttalande i propositionen till 1987 års konkurslag, att allmänna kontorskostnader ingår i arvodet, inte ges någon vidare tolkning än att därmed avses fasta kontorskostnader och att andra utgifter som konkursförvaltaren haft och som utgör direkta utlägg eller särskilda kostnader inom ramen för uppdraget skall ersättas vid sidan av arvodet. En sådan bedömning får också visst stöd av det förhållandet att vissa av domstolarnas rörliga kostnader, t ex kungörelsekostnader och porto för kallelser och underrättelser i konkursen, m m, sedan tillkomsten av 1921 års konkurslag har betraktats som konkurskostnader, som i första hand skall tas ut ur boet (jfr 188 § 1921 års konkurslag i dess ursprungliga lydelse och 14 kap 1 § 1 st 5 och 6 1987 års konkurslag samt vad som därom uttalas i prop 1986/87:90 s 375). Härvid har det särskild betydelse att tillsynsmyndigheten även i konkurser som avskrivs enligt 10 kap 1 § KL har möjlighet att yttra sig särskilt över omfattningen och skäligheten av den kostnadsersättning som konkursförvaltaren begär (jfr 14 kap 14 § KL).

Även Riksskatteverket synes tidigare ha gjort en liknande bedömning. I verkets handbok, Konkurs & Ackord, 1989, (s 148) anförs att gränsdragningen mellan arvode och kostnadsersättning ibland kan vara svår, men att fasta kontorskostnader alltid ingår i arvodet.

L.W. har gjort gällande att yrkad kostnadsersättning motiverats av uppdraget. Riksskatteverket har visserligen på ett generellt plan anfört att det inte åligger konkursförvaltare enligt lag att tillhandahålla borgenärer kopior av alla handlingar de önskar. Någon invändning mot det aktuella kostnadsyrkandets skälighet i sig har emellertid inte gjorts. Mot bakgrund av verkets nu angivna inställning finner HD att L.W:s uppgift om att kostnaderna har motiverats av uppdraget får tas för god.

På grund av det anförda skall L.W:s yrkande om ytterligare kostnadsersättning bifallas. Då kostnaderna inte kan tas ur boet skall de betalas av staten.

HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut fastställer HD ytterligare kostnadsersättning till L.W. med 830 kr. Ersättningen skall betalas av staten.

HD (JustR:n Solerud, Nyström, Munck, referent, Lennander och Regner) fattade följande slutliga beslut: Skäl. I målet får anses ostridigt att L.W. med anledning av det ifrågavarande konkursförvaltaruppdraget haft kostnader motsvarande det av honom uppgivna beloppet 830 kr, vilket enligt vad som upplysts fördelar sig med 25 kr på telefaksändningar, 130 kr på porto och 675 kr på fotokopior. Anledning saknas till annat antagande än att dessa kostnader var erforderliga för uppdragets fullgörande. Frågan i målet är om L.W, vid sidan av det arvode som han är berättigad till för förvaltaruppdraget, kan erhålla ersättning för kostnaderna.

Av 14 kap 1 § KL (1987:672) följer att en konkursförvaltare har rätt till arvode och kostnadsersättning. För fall då en konkurs enligt 10 kap 1 § KL skrivs av på grund av att tillgångarna inte räcker till betalning av konkurskostnaderna och konkursboets skulder gäller enligt 14 kap 4 § 3 st samma lag och 44 § konkursförordningen (1987:916) att arvodet bestäms av rätten med tillämpning av en taxa, vilken fastställs av Domstolsverket på grundval av en timkostnadsnorm som beslutas av regeringen.

Vid avskrivning av en konkurs enligt 10 kap 1 § KL skall enligt 14 kap 14 § samma lag även kostnadsersättningen till förvaltaren bestämmas av rätten, men för sådan ersättning saknas bestämmelser om taxa. Regleringen skiljer sig i detta avseende från vad som enligt 22 § 1 st rättshjälpslagen (1972:429), 21 kap 10 § 2 st RB och 22 § rättshjälpsförordningen (1979:938) gäller beträffande taxor för ersättning till rättshjälpsbiträden och offentliga försvarare i vissa fall. Enligt sistnämnda bestämmelser kan nämligen taxa fastställas för där avsedda fall inte bara i fråga om ersättning för arbete och tidsspilla utan generellt för den ersättning som skall utgå. I de taxor som Domstolsverket har

fastställt för gemensam ansökan om äktenskapsskillnad och för brottmål anges också att taxebeloppen är avsedda att ersätta även normala kostnader för telefon, fotokopiering m m, medan motsvarande föreskrift saknas i Domstolsverkets konkursförvalttaxa. En förklaring till skillnaden i regleringen kan vara att kostnader av nu ifrågavarande slag normalt är betydligt större för en konkursförvaltare än för ett rättshjälpsbiträde eller en offentlig försvarare.

Arvodet till en konkursförvaltare är emellertid avsett att inbegripa allmänna kontorskostnader (prop 1986/87:90 s 374). Detta uttryck får i första hand antas ta sikte på kostnaderna för upprätthållande av en sådan kontorsorganisation som behövs för att förvaltaruppdraget skall kunna fullgöras. Kostnader för telefaksändningar, porto och fotokopior är däremot - i den mån de inte inkluderar bidrag till investeringar i utrustning - att anse som rörliga och hänförliga till ett särskilt uppdrag. Vad som är att betrakta som dylika rörliga kostnader kan naturligtvis i det enskilda fallet vara föremål för delade meningar. Inte minst kan den fortgående tekniska utvecklingen och de skilda lösningar på t ex kontors- och kommunikationsområdet som denna för med sig leda till att dylika kostnadsposter växlar över tiden. Vissa enskilda kostnader kan vidare vara så betydelslösa i sammanhanget att en ersättning för dem inte rimligen kan anses bära kostnaderna för att bestämma och redovisa dem.

På grund av det anförda måste det principiellt sett vara möjligt för förvaltaren att vid sidan av arvodet erhålla ersättning för nyss berörda rörliga kostnader. Detta överensstämmer med vad som ansetts följa av bestämmelserna i 1921 års konkurslag (se Welamson, Konkursrätt, 1961 s 636), och det finns inte något stöd för ett antagande att en ändrad princip varit åsyftad vid tillkomsten av 1987 års konkurslag.

Med hänsyn till vad som sålunda anförts och då de kostnader L.W. yrkat ersättning för får antas utgöra sådana rörliga kostnader som angetts i det föregående, skall L.W:s överklagande bifallas.

HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut fastställer HD kostnadsersättning till L.W. med ytterligare 830 kr.

HD:s beslut meddelades d 29 okt 1996 (mål nr Ö 1252/96).

Sökord: Konkursförvaltare; Arvode; Ersättning; Fotokopior; Porto; Skadestånd

Litteratur:
